

УДК 342.9

СТРУКТУРА СУДОВОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ

В'ячеслав ТИЛЬЧИК,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки
Університету державної фіскальної служби України

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено дослідження актуальних питань визначення структури судового адміністративного процесу. Наголошується, що аналіз норм КАС України вказує на неузгодженості визначення структури, що очевидно виникли у зв'язку із недосконалістю застосовуваної юридичної техніки. Наведене стосується визначення поняття «форми адміністративного судочинства», якими є загальне та спрощене позовні провадження. Констатується, що поняття «провадження» в КАС України відсутнє, однак частиною десятою статті 4 КАС України визначається, що під письмовим провадженням розуміється розгляд і вирішення адміністративної справи або окремого процесуального питання. Акцентується увага на, по-суті, ототожненні понять «провадження» та «окреме процесуальне питання», що навряд чи можна вважати виправданим з позиції «архітектури» судового процесу, адже КАС України оперує низкою терміносистем, наприклад відкриття провадження, відмова від його відкриття, закриття провадження, тощо, а це власне і є вирішення окремого процесуального питання.

Ключові слова: адміністративний процес, адміністративне судочинство, публічно-правові відносини, спір у сфері публічно-правових відносин, суб'єкти владних повноважень, юридична техніка, захист прав особи, юридична форма діяльності.

STRUCTURE OF JUDICIAL ADMINISTRATIVE PROCESS: TOPICAL ISSUES OF THE DEFINITION

Viacheslav TYLCHYK,

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Administrative Law and Process and Customs Security
University of State Fiscal Service of Ukraine

SUMMARY

The article examines topical issues of determining the structure of the judicial administrative process. It is noted that the analysis of the norms of the CAS of Ukraine indicates inconsistencies in the definition of the structure, which obviously arose in connection with the imperfection of the applied legal techniques. The above applies to the definition of "forms of administrative proceedings", which are general and simplified litigation. It is stated that the concept of "proceedings" in the CAS of Ukraine is absent, but part ten of Article 4 of the CAS of Ukraine stipulates that the written proceedings means the consideration and resolution of an administrative case or a separate procedural issue. Emphasis is placed on, in fact, identifying the concepts of "proceedings" and "separate procedural issue", which can hardly be considered justified from the standpoint of the "architecture" of the trial, because the CAS of Ukraine operates a number of terminology systems, such as opening proceedings, refusing to open, closure of proceedings, etc., and this is actually a solution to a separate procedural issue.

Key words: administrative process, administrative proceedings, public law relations, dispute in the field of public law relations, subjects of power, legal technique, protection of personal rights, legal form of activity.

Пошук оптимальної моделі судового захисту прав, свобод та законних інтересів людини у відносинах з суб'єктами владних повноважень супроводжується постійним оновленням процесуального законодавства. Застосування принципу єдності судового процесу передбачає необхідність перегляду його структури. Вектор, обраний законодавцем, орієнтований на міжнародні стандарти судочинства опосередковує застосування нових форм вирішення адміністративними судами спорів у сфері публічно-правових відносин орієнтованих на ефективність такої діяльності.

До питання визначення структури адміністративного процесу у своїх наукових працях зверталися: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, В.Т. Білоус, І.П. Голосніченко, Т.О. Коломоєць, О.В. Кузьменко, О.П. Рябченко, О.І. Миколенко, М.М. Тищенко, та інші. Однак, доводиться констатувати відсутність єдності у поглядах вітчизняних вчених на зміст судового адміністративного процесу. Особливо актуалізується тема дослідження у зв'язку із оновленням

адміністративного процесуального законодавства, що визначило необхідність систематизації діяльності адміністративних судів щодо вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин.

Визначення структури адміністративного процесу лежить у площині основних концепцій щодо його розуміння. Ю.М. Старілов, оцінюючи науковий здобуток В.Д. Сорокіна щодо формування поняття, сутності та змісту адміністративного процесу, наголошує на тому, що «управлінська концепція» є підґрунтям для інших ідей про місце адміністративного процесу та його призначення в системі адміністративно-правового регулювання, розвитку адміністративного процесуального права. Така концепція відображає зв'язок адміністративного процесу з виконавчою владою, багаточисельними провадженнями, які утворюють його зміст. Учені наголошують, що якщо зібрати в єдину систему усі адміністративні провадження, то виникає необхідність їх класифікації, а багатоманітність публічно-правових спорів, які виникають у сфері реаліза-

ції таких адміністративних проваджень, ще більше актуалізує проблему переосмислення адміністративно-процесуальної діяльності. Одним із загальних положень теорії адміністративного процесу є констатація його принципово однакового змісту протягом багатьох десятиліть. У науці сформувалося його розуміння як процесуальної діяльності, пристосованої для розгляду індивідуальних справ, що виникають у сфері публічного управління. Управлінська концепція включає розуміння адміністративного процесу з наступними ознаками: має яскраво виражену управлінську правову природу, є юридичною формою здійснення виконавчої галузі державної влади; здійснюється головним чином органами виконавчої влади; вважається юридичною діяльністю, оскільки забезпечує реалізацію матеріальних норм права; включає до своєї системи спеціальні адміністративно-процесуальні норми; створює адміністративно-процесуальні відносини, що виникають під час здійснення певних процедур виконавчої влади з правового вирішення індивідуально-конкретних справ у сфері публічного управління [1, с. 111-114]. Досить часто вказані ознаки називаються і як ознаки публічного адміністрування з різницею щодо складу суб'єктів здійснення діяльності, що розширяється за рахунок органів місцевого самоврядування.

На сьогодні, згаданий «управлінський» концепт став визначальним під час проведення наукових досліджень в указаній сфері. О.В. Кузьменко, визначаючи структуру адміністративного процесу, зазначає про самодостатність субстанції, яка існує у формах індивідуальної та суспільної свідомості. Тобто вчена стверджує, що під юридичним процесом варто розуміти систему, яка об'єднує всі нормативно-регламентовані процесуальні форми правової діяльності, які є взаємопов'язані, спеціально упорядковані та структуровані дії та операції, здійснення яких підпорядковані певній меті і призводять до конкретного результату. Висловлюється застереження про обмеженість юридичного процесу рамками суб'єктивного складу, оскільки фактично призводить до того, що загальне явище процесу – це прогрес або регрес лише окремого виду об'єктів [2, с. 11].

Варто погодитися із вказаними твердженнями, однак в сучасних умовах значення суб'єктивного складу суттєво впливає на форму його діяльності. Поряд із цим, складно заперечити наявність процесуальних ознак, які притаманні юридичній формі діяльності таких суб'єктів. Прикладом є функціонування спеціальних комісій (атестаційних, медико-соціальних, конкурсних чи інших «саморегульованих» організацій ВРП України, ВККС України, тощо).

Ураховуючи вимоги практики, О.І. Миколенко, вказує на проблемах оскарження результатів кваліфікаційного оцінювання для підтвердження відповідності судді займаний посаді. Основною проблемою є відсутність чіткого переліку процедур такого оцінювання в законах та інших нормативно-правових актах [3, с. 46].

У науковій літературі сформовано підхід, за якого відсутність чіткості юридичної форми діяльності відповідного суб'єкта (мається на увазі суб'єкт владних повноважень) компенсується шляхом здійснення оцінки так званої «адміністративної дискреції». Дискреційні повноваження «владних» суб'єктів існують у випадку, якраз відсутності чітких законодавчих приписів щодо сформованої процедури, тощо. Однак, інколи, надзвичайно широкий спектр дискреційних повноважень стає умовою для обґрунтованого сумніву в законності їх реалізації з боку «про-владних» суб'єктів (суб'єктів, не наділених владними повноваженнями). Відтак, повертаючись до формально юридичного прояву адміністративної діяльності уповноважених суб'єктів, варто констатувати, що нормативна визначеність такої діяльності прямо визначає зміст такої дія-

ності, черговість, тощо і загалом архітектоніку у межах конкретної правової (адміністративної) форми. Зважаючи на таку тезу, можливо наголосити на тому, що висновок про реалізацію матеріальних норм права процесуальними, хоча і є вірним, однак для визначення поняття «адміністративного процесу», зокрема й інших його форм, названих в науці «процедурами» та «провадженнями», виглядає занадто опосередковано. Зважаючи на те, що процедура – це послідовність дій, яка відбувається за наявними (встановленими) правилами поведінки [4, с. 234], до процедур, навряд чи можливо віднести ту частину діяльності суб'єктів владних повноважень, яка здійснюється за правилом «на власний розсуд».

Попри вказане, більшість вітчизняних учених, не зважаючи на відсутність нормативного закріплення поняття чи то терміну «процедура» (адміністративна процедура), характеризують окремий вид діяльності органів публічної адміністрації як процедурну. Наявність таких спроб не свідчить про відсутність необхідності нормативно конструювати наведену юридичну форму. Привертає увагу те, що «динаміка», яка є однією з ознак поняття «процедури», відображається у контексті здійснення дій у певній послідовності, відображає зміст адміністративної діяльності та відповідає реаліям застосування статті 19 Конституції України. Однак, її (адміністративної процедури) так званий «статичний аспект» має забезпечуватися комплексом принципів, закономірностей такої діяльності. Відсутність матеріальної складової процедури й визначає недоліки правореалізації як процесу «притворення в життя» норм матеріального права, а відтак і критику, яка пов'язується із утвердженням «процедурної» юридичної форми. Аргументами на користь підходу «статичної» нормативної конструкції процедур є те, що як зазначають окремі вчені, сфера дії норми адміністративно-процесуального права не вичерпується реалізацією норм однієї матеріальної галузі. Правозастосовна діяльність суб'єктів управління нерідко стикається з життєвими фактами, вирішення яких може бути здійснене шляхом застосування не лише адміністративно-правових норм, а й норм фінансового, земельного або інших галузей права [2, с. 14]. Вказана теза, стосовно регулювання нормами інших публічних правових галузей дало підстави формування понять галузевих видів процесу, процедур та проваджень у роботах (М.П. Кучерявенка, І.Є. Криницького, Л.М. Касьяненко, та інших).

Поряд із вказаним, відсутність «титального» законодавчого акту про адміністративні процедури також породжує проблематику спорів у сфері публічно-правових відносин щодо ознак законності діяльності суб'єктів владних повноважень. Варто нагадати, що такими проблемами є складність визначення юрисдикції адміністративного суду, ефективність вирішення спорів, виконання судових рішень, тощо. Саме законодавство про адміністративні процедури має виконувати функцію своєрідного «фільтру», який дозволить вирішити низку проблем у сфері розв'язання спорів у порядку адміністративного судочинства.

Вказане опосередковане тим, що саме КАС України містить основні принципи (чи то вимоги) прийняття рішень (дій, бездіяльності) суб'єктами владних повноважень (частина 2 статті 2 КАС України). Однак, попри їх нормативну визначеність у вказаному кодексі, обов'язку суб'єктів владних повноважень їх дотримуватися в нормах матеріального права не сформовано, хіба, що в окремих нормативно-правових актах вказані загальні приписи про обов'язок дотримання законності у власній діяльності. Логічно представити, що суб'єкти, уповноважені реалізовувати владні управлінські повноваження, лише мають прийняти (курсив – В.Т.) до уваги такі принципи, у зв'язку із нормативно-врегульованою обставиною, щодо ймовір-

ности оскарження в судовому порядку результатів їх діяльності (рішення, дії чи бездіяльність) (курсив – В.Т.).

Перевантаженість вітчизняних адміністративних судів не дає можливості забезпечити наведені умови. Одразу варто додати, що оцінка адміністративними судами рішень суб'єктів владних повноважень, прийнятих за результатами розгляду окремих категорій справ (наприклад справ про порушення правил дорожнього руху) не у повному обсязі відповідає тим принципам, про які йшлося вище, оскільки, не зважаючи на те, що такі справи вирішуються місцевими загальними судами, особливості вирішення таких спорів визначені як у КАС України та і в КУпАП. Слід наголосити й на процедурах надання адміністративних послуг, які хоча й унормовані Законом України «Про адміністративні послуги», однак здійснюються відповідно до специфічних принципів (стаття 4 «Державна політика у сфері надання адміністративних послуг» частина 1 «... базується на принципах: ...» [5]), знову ж відмінних від тих, що представлені в КАС України.

У даному контексті, при визначенні структури адміністративного процесу варто вказати, що центральне місце відведено поняттю «юридична справа» та діяльність уповноваженого суб'єкта щодо її вирішення. Відтак, «діяльність уповноваженого суб'єкта з вирішення конкретної юридичної справи(в)» з урахуванням характеру владних повноважень, норм, відносин, тощо, здійснюється у відповідній правовій (процесуальній) формі. Оформлення вказаної діяльності, що здійснюється за різними критеріями та віднесення її до уніфікованого діяльнісного комплексу, зокрема у науці адміністративного права називається: формування підходу до визначення сутності та змісту узагальненого терміну «процес (адміністративний)». На відміну від адміністративних процедур як форми позитивної діяльності суб'єктів владних повноважень, термін процес закріплено в КАС України. Зокрема у пункті 6 частині 1 статті 4 використано термін «судовий процес», який вживається у контексті поняття «правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства» [6].

На думку авторів Науково-практичного коментарю до Кодексу адміністративного судочинства України, термін «судовий процес» вживається як поняття «адміністративний судовий процес», разом із тим вказується, що йдеться про систему органічно взаємопов'язаних правових форм діяльності суб'єктів владних повноважень і суб'єктів приватного права при здійсненні адміністративного судочинства [7, с. 30]. Такі висновки надають змогу критикувати наведений підхід, оскільки зміст адміністративного судочинства визначається крізь призму діяльності суб'єктів владних повноважень, а не як діяльність суду з відправлення правосуддя.

Визначаючи структуру адміністративного процесу в його широкому змісті, О.І. Каплунов оперує категоріями індивідуальних конкретних справ, що вирішуються у сфері державного управління, а основним елементом його змісту є – провадження, тобто врегульований адміністративно-правовими нормами порядок розгляду та вирішення однорідної категорії індивідуально-конкретних справ [8, с. 16]. В.Б. Авер'янов наголошував на тому, що усі варіанти тлумачення адміністративного процесу стосуються процесуальних проявів діяльності, врегульованих нормами адміністративного права. Натомість судовий розгляд справ – це аж ніяк не адміністративний порядок. Тому, адміністративне судочинство можна лише умовно віднести до видів адміністративного процесу, хоча і тільки при чіткому наголосі на судовому характері процесу, наприклад – судовий адміністративний процес. Таке твердження вказує, що адміністративний процес є науковою абстракцією, матеріальне повноваження якого забез-

печується винятково у вигляді конкретних адміністративних проваджень. Вони включають до свого змісту дії, які об'єднуються в межах таких основних стадій, властивих кожному провадженню: – аналізу ситуації, що склалася, в ході якої збирається і фіксується інформація про фактичний стан (обставини), реальні факти, оцінюється перспектива подальшого розгляду справи, ухвалюється відповідне рішення; – власне вирішення справи і прийняття рішення у справі; стадія виконання рішень (або звернення до виконання) ухваленого рішення; – стадія оскарження (або опротестування) рішення у справі. Остання стадія носить факультативний характер [9, с. 588-589].

Структуру адміністративного процесу, як набір процесуальних стадій, їх етапів та процесуальних дій, що виступають його первинними елементами (складовими) визначав М.М. Тищенко [10, с. 482]. У науковій літературі загалом зберігається підхід до визначення стадій конкретного провадження за уніфікованого підходу так званого «широкого» чи то «управлінського» адміністративного процесу. При цьому варто враховувати зауваження щодо необхідності характеристики конкретного провадження, яке наповнюється змістом при визначенні його особливостей, а відтак і його структури.

Загальній характеристиці стадій приділено достатньо уваги в науково-публіцистичних джерелах на різних етапах становлення та утвердження підходів до визначення змісту адміністративного процесу. Основними ознаками стадій пропонуються наступні: – внутрішня структурованість; – єдність конструктивних елементів у рамках локальної мети провадження; – логічна та часова послідовність; – офіційне закріплення підсумкового результату у процесуальному документі (О.В. Кузьменко, Т.О. Гуржій) [11, с. 326]. Характеристику стадій як послідовних етапів конкретної процесуальної діяльності шляхом прийняття процесуального документа, у якому в концентрованій формі закріплено результати процесуальних дій, здійснювали І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський [12, с. 155].

Характеристика стадій процесу, як самостійних циклів здійснюється, зокрема теоретиками права. При чому, набір стадій в конкретному провадженні умовно розділяється на складові – фактичну (юридичне пізнання, що створює основу до застосування права) та юридичну (вирішення справи, виражене в акті застосування права) [13, с. 328-330]. Н.Л. Губерська констатує, що більшість сучасних дослідників адміністративного процесу визначають стадію як відносно відокремлену, обмежену часом і логічно пов'язану сукупність процесуальних дій, спрямованих на досягнення певної мети та вирішення відповідних завдань конкретного адміністративного провадження, що характеризується певним колом суб'єктів і закріплюється в процесуальних актах [14, с. 13]. Така позиція вказана О.М. Бандуркою, Ю.П. Битяком, М.М. Тищенко, В.Н. Гарашуком, іншими вченими. Наведені ознаки стадій процесу враховуються й при визначенні структури судового адміністративного процесу. Характеристика стадій вирішення спору адміністративними судами тлумачиться як сукупність процесуальних дій, які послідовно відповідно до процесуального законодавства здійснюються судами та учасниками процесу [15, с. 19].

Окремі науковці використовують дещо узагальнений підхід до визначення стадій. Як зазначає П.В. Вовк, на першій стадії здійснюється правосуддя, реалізуються завдання адміністративного судочинства шляхом прийняття законного та обгрунтованого рішення у справі. Процесуальним способом реалізації стадії розгляду і вирішення справи по суті є провадження в суді першої інстанції. Другою стадією названо перевірка законності і обгрунтованості рішення. Процесуальним засобом забезпечення законності при-

йняття рішення адміністративним судом першої інстанції. Мета і завдання цієї стадії реалізуються чотирма процесуальними способами: апеляційним провадженням, касаційним провадженням, провадженням за винятковими обставинами, провадженням за нововиявленими обставинами. Третя стадія відправлення адміністративного судочинства пов'язана зі зверненням судового рішення до виконання. Її здійснення є гарантією реалізації рішення, прийнятого у процесі здійснення адміністративного судочинства, захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб [16, с. 102-103].

Запропонований підхід до визначення структури судового адміністративного процесу відзначається оригінальністю та спрямований передусім на вирішення завдань дослідження строків в адміністративному судочинстві. Однак, наведений набір стадій судового адміністративного процесу не у повній мірі відповідає оновленій редакції КАС України. Варто вказати, що чинний Кодекс визначає наступні стадії судового процесу: стадія підготовчого провадження (частина чотирнадцята статті 31 КАС України), стадія розгляду справи по суті (частина третя статті 11 КАС України), стадії перегляду рішення в апеляційному чи касаційному порядку (частина 2 статті 142 КАС України), стадія виконання судового рішення (абзац другий частини першої статті 167 КАС України) (інші статті КАС України). Особливо варто відзначити, що термін стадія застосовується законодавцем для характеристики окремих структурних елементів судового процесу загалом (наприклад: «на будь-якій стадії судового процесу» – частини 1 статті 47, тощо) [6]. Поряд із безпосередньою вказівкою в КАС України на перелічені вище стадії, опосередковано вказується на стадію відкриття провадження у справі (Глава 2 КАС України), яка є «логічним початком» судового процесу. Таким чином, за загальними правилами КАС України судовий адміністративний процес структурно складається із стадій, наведених вище.

Аналіз норм КАС України вказує на неузгодженості визначення структури, що очевидно виникли у зв'язку із недосконалістю застосовуваної юридичної техніки. Зокрема, мова йде про визначення поняття «форми адміністративного судочинства», якими є загальне та спрощене позовні провадження (стаття 12 КАС України). Поняття «провадження» в КАС України відсутнє, однак, частиною десятою статті 4 КАС України визначається, що під письмовим провадженням розуміється розгляд і вирішення адміністративної справи (очевидно спору – В.Т.) або окремого процесуального питання. Передусім варто зацентувати увагу на, по-суті, отождоженні поняття «провадження» та «окреме процесуальне питання», що навряд чи можна вважати виправданим з позиції «архітектури» судового процесу, адже КАС України оперує низкою терміносистем, наприклад відкриття провадження, відмова від його відкриття, закриття провадження, тощо, а це власне і є вирішення окремого процесуального питання.

У Розділі II КАС України до структури позовного провадження віднесено підготовче провадження (Глава 3 наведеного Розділу). Вже у Главі 4 «Врегулювання спору за участю судді» використано термін «процедура», а замість терміну «підготовче провадження» – підготовка справи до розгляду, що ілюструє власне окрему стадію загального позовного провадження (в КАС України названо – «підготовче провадження»). На недоцільності позначення стадії підготовки справи до розгляду наголошує І.А. Качур, пропонуючи Главу 3 назвати «Початок судового процесу і відкриття провадження у справі». Загалом науковець пропонує закріпити в КАС України перелік стадій адміністративного процесу, зокрема: початок адміністративного процесу і відкриття провадження у справі, підготовка адміністративної

справи до судового розгляду, розгляд справи по-суті, апеляційне провадження, касаційне провадження, перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, виконання судових рішень в адміністративних справах [17, с. 154]. Наведена пропозиція є цінною, однак поза увагою автора, вважаємо залишені й інші стадії вирішення спору у сфері публічно-правових відносин, оскільки предметом наукового пошуку виступає «адміністративна справа», а не спір.

Загалом, КАС України допускає тлумачення (визначення) поняття провадження (в розумінні форм адміністративного судочинства) крізь призму його структурних елементів, які також названі провадженнями. Допущена тавтологія формує проблематику визначення структури судового адміністративного процесу, оскільки логіка нормативно-правового акту приводить також й до отождоження поняття «провадження» та «стадія» (наприклад: стадія підготовчого, апеляційного чи касаційного провадження). Якщо дотримуватися доктринального підходу стадійності судового адміністративного процесу, варто уникати формулювань, в яких можливо допустити отождоження аналізованих категорій, оскільки, у теоретичному змісті наведені категорії співвідносяться як загальне та частина.

Список використаної літератури:

1. Старилов Ю.Н. «Управленческая» и «судебная» концепции административного процесса: развитие, современное значение и взаимодействие. Вестник ВГУ. Серия «ПРАВО» 2006 № 1. С. 110-141.
2. Кузьменко О.В. Административный процесс у парадигмы права : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2006. 340 с.
3. Миколенко О.І. Проблеми оскарження результатів кваліфікаційного оцінювання для підтвердження відповідності судді займаній посаді. *Правова держава*. №31. 2018. С. 44-52.
4. Миколенко О.І. Місце адміністративно-процедурного права в системі юридичних знань та системі права України : автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 397 с.
5. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 32. Ст. 409.
6. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
7. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. Р.С. Мельника. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 1030 с.
8. Административно-процессуальное право: учебник / под ред. д-ра юрид. наук, проф. А.И. Каплунова. – 2-е издание, перераб. и доп. / Изд-во СПб ун-та МВД России. – СПб: ООО «Р-КОПИ», 2017. 376 с.
9. Административнесудочинство України : підручник / О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов та ін. ; за заг. ред. О.М. Пасенюка. К. : Юрінком Інтер, 2009. 672 с.
10. Адміністративне право України. Академічний курс: у 2 т. / ред. колегія : В. Авер'янов (голова). Київ, 2004. Т. 1: Загальна частина. 2004. 584 с.
11. Кузьменко О. В. Гуржій Т.О. Адміністративно-процесуальне право України : підруч. за ред. О.В. Кузьменко. К. : Атіка, 2007. 416 с.
12. Голосніченко І.П., Стахурський М.Ф. Адміністративний процес : навч. посіб. за заг. ред. І.П. Голосніченка. К. : ГАН, 2003. 256 с.
13. Алексеев С.С. Общая теория права: учебник: в 2 т. Москва, 1981. Т. 2. 354 с.
14. Губернська Н.Л. Стадії адміністративних процедур: поняття та види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. Вип. 32(3). 2015. С. 11-15.

15. Пчелін В.Б. Організація адміністративного судочинства України: правові засади: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2017. 36 с.

16. Вовк П.В. Захист прав, свобод та інтересів громадян в адміністративних судах першої інстанції: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Вовк Павло В'ячеславович. О., 2009. 200 с.

17. Качур І.А. Порядок розгляду адміністративних справ: у контексті стадійності адміністративного судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2018. С. 152-156.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Тильчик В'ячеслав В'ячеславович – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки Університету державної фіскальної служби України

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Tylchyk Viacheslav Viacheslavovych – Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Administrative Law and Process and Customs Security University of State Fiscal Service of Ukraine